

CONTRAFACȚUL ÎN JAZZ: SURSĂ DE INSPIRAȚIE, INFLUENȚE EUROPENE, BLUES ȘI *I GOT RHYTHM*

CONTRAFACȚ IN JAZZ: SOURCE OF INSPIRATION, EUROPEAN INFLUENCES, BLUES AND *I GOT RHYTHM*

IGOR SOCICAN¹

doctor în arte,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

<https://orcid.org/0000-0001-8498-8674>

CZU 78.036.9:781.65

DOI <https://doi.org/10.55383/amtap.2025.2.02>

În prezentul articol se cercetează fenomenul contrafactului în jazz, o tehnică prin care se compune o melodie nouă peste o structură armonică cunoscută deja, precum blues-ul de 12 măsuri și *I Got Rhythm*. Se subliniază influențele europene vechi, precum contrafactum-ul medieval și masa parodie, evidențiind continuitatea procesului creativ în muzică. Practica contrafactului a permis jazzului să evolueze rapid, generând standarde noi și stimulând inovația melodico-armonică. De asemenea, s-a facilitat evitarea plății unor drepturi de autor, permițând o libertate artistică mai mare. Blues-ul și *Rhythm Changes* au oferit un cadru stabil și flexibil, devenind piloni ai repertoriului jazzistic modern.

Cuvinte-cheie: jazz, contrafact, blues, *Rhythm Changes*, improvizație, influențe europene

This article explores the phenomenon of contrafact in jazz – a technique where a new melody is composed over a well-known harmonic structure, such as the 12-bar blues and „*I Got Rhythm*”. The text highlights ancient European influences, like the medieval contrafactum and the parody mass, demonstrating the continuity of creative processes in music. The practice of contrafact allowed jazz to evolve rapidly, generating new standards and encouraging melodic and harmonic innovation. It also enabled artists to avoid paying certain royalties, thus granting greater artistic freedom. The blues and *Rhythm Changes* have provided a stable yet flexible framework, becoming pillars of the modern jazz repertoire.

Keywords: jazz, contrafact, blues, *Rhythm Changes*, improvisation, European influences

Introducere

În nucleul improvizației și creativității care definesc muzica jazz se află o tehnică componistică ingenioasă și profund istorică: *contrafactul*. Această practică – de a compune o melodie nouă peste o succesiune de acorduri preexistentă – a fost un motor esențial al evoluției jazzului, în special, în era *bebop* din anii 1940 și 1950 [1]. Fundamentele acestei tehnici se regăsesc în două structuri arhetipale: *blues-ul* de 12 măsuri și succesiunea armonică a celebrului standard *I Got Rhythm* de George Gershwin. Mai mult, o privire în istoria muzicii europene timpurii relevă practici similare, care prefigurează *contrafactul* din jazz cu secole în urmă, demonstrând o continuitate a procesului creativ muzical.

Rădăcini istorice: De la contrafactum la masa parodie

Conceptul de a refolosi și recontextualiza materialul muzical nu este o invenție a jazzului. Încă din Evul Mediu practica de *contrafactum* era larg răspândită. Aceasta implica înlocuirea textului original al unei piese vocale – adesea laică – cu un text nou, de obicei, cu caracter religios [2]. Scopul era de a face muzica religioasă mai accesibilă și mai ușor de reținut pentru publicul larg, folosind melodii familiare.

În perioada Renașterii această idee a evoluat în tehnici mai complexe, precum *masa parodie*. Compozitori de renume, precum Giovanni Pierluigi da Palestrina, preluau fragmente polifonice extinse

¹ E-mail: socicani@gmail.com

dintr-o lucrare preexistentă, cum ar fi un *motet* sau un *chanson* [3, 4], și le foloseau ca material de bază pentru a construi o întreagă liturghie [5]. Nu era considerat un plagiat, ci un omagiu adus compozitorului original și o demonstrație de măiestrie în arta de a transforma și dezvolta materialul dat.

O altă tradiție relevantă este cea a compozițiilor *In Nomine* din Anglia renascentistă. Aceasta a constat într-un corpus impresionant de piese instrumentale, toate bazate pe un singur fragment de *plainchant* din *Missa Gloria Tibi Trinitas* a lui John Taverner. Fiecare compozitor căuta să-și demonstreze originalitatea prin variațiuni contrapunctice și ritmice, păstrând în același timp ca fundament melodia originală [6].

Aceste practici europene timpurii, deși diferite în context și finalitate, împărtășesc cu *contrafactul* din jazz principiul fundamental al creației pe o structură preexistentă. Ele subliniază o înțelegere a muzicii ca un limbaj comun, în care temele și armoniile pot fi reinterpretate și înzestrate cu noi semnificații.

Blues-ul de 12 măsuri: o foaie albă armonică

Blues-ul, cu structura sa distinctivă de 12 măsuri și succesiunea armonică I-IV-V, reprezintă una dintre cele mai fertile surse pentru *contrafacte* în jazz. Simplitatea și flexibilitatea sa armonică oferă un cadru ideal pentru improvizație și reinventare melodică [7].

Tabel 1. Structura standard a blues-ului de 12 măsuri

Măsura	Acordul (în Do)
1-4	C7 (I7)
5-6	F7 (IV7)
7-8	C7 (I7)
9-10	G7 (V7) - F7 (IV7)
11-12	C7 (I7) - G7 (V7)

Această simplă structură predictibilă a permis muzicienilor de jazz să se concentreze pe explorarea melodică. În era *bebop*, artiști precum Charlie Parker, au folosit acest cadru pentru a crea linii melodice complexe, rapide și pline de cromatisme, care contrastau puternic cu simplitatea armonică a *blues*-ului. Printre exemplele celebre de *contrafacte* bazate pe blues se numără:

- *Now's the Time* și *Billie's Bounce* de Charlie Parker.
- *Straight, No Chaser* și *Blue Monk* de Thelonious Monk.
- *Au Privave* de Charlie Parker, care folosește o variantă minoră a *blues*-ului [8].

Motivele pentru care *blues*-ul este atât de propice *contrafactelor* sunt multiple:

- Universalitatea: structura blues-ului este profund înrădăcinată în tradiția muzicală americană și este familiară oricărui muzician de jazz.
- Flexibilitatea armonică: deși simplă, progresia I-IV-V poate fi îmbogățită cu numeroase substituții de acorduri și rearmonizări, permițând o varietate infinită de interpretări.
- Libertatea ritmică și melodică: cadrul armonic clar oferă un fundal stabil, peste care se pot suprapune ritmuri sincopate și fraze melodice complexe, caracteristice stilului *bebop*.

I Got Rhythm: matricea standardelor de jazz

Piesa *I Got Rhythm* a lui George Gershwin, compusă în 1930, a devenit, alături de *blues*, cel mai important model pentru *contrafacte* în jazz. Succesiunea sa armonică, cunoscută sub numele de *Rhythm Changes*, este o structură de 32 de măsuri, în formă AABA [9].

- Secțiunea A: se bazează pe o succesiune diatonică simplă, de obicei I-VI-II-V, care oferă un sentiment de stabilitate și familiaritate.
- Secțiunea B (*bridge*-ul): contrastantă, aceasta constă într-o serie de acorduri de dominantă care se mișcă pe cercul cvintelor (III7-VI7-II7-V7), creând tensiune și anticipare pentru revenirea la secțiunea A [10].

Această combinație de secțiuni stabile și tensionate a oferit un teren ideal pentru improvizația și creativitatea muzicienilor de jazz. *Rhythm Changes* a devenit un test de măiestrie, o provocare pentru orice instrumentist de a-și demonstra agilitatea tehnică și inventivitatea melodică la tempo-uri rapide.

Numeroase piese, devenite standarde de jazz în sine, sunt, de fapt, *contrafacte* ale „I Got Rhythm”. Printre cele mai cunoscute se numără:

- *Cotton Tail* de Duke Ellington.
- *Lester Leaps In* de Lester Young.
- *Anthropology*, *Moose the Mooche* și *Dexterity* de Charlie Parker.
- *Oleo* de Sonny Rollins.
- *Rhythm-a-Ning* de Thelonious Monk [8, 9].

Adoptarea pe scară largă a *Rhythm Changes* a fost motivată și de considerente practice. În anii '40 drepturile de autor pentru melodii erau protejate, dar nu și pentru succesiunile de acorduri. Astfel, prin compunerea unei noi melodii peste o structură armonică existentă, muzicienii puteau înregistra și primi drepturi de autor pentru o „nouă” compoziție, evitând în același timp plata redevențelor către compozitorul original [1].

Concluzii

În concluzie, fenomenul de contrafact în muzica jazz, deși emblematic pentru inovația americană, se înscrie într-o lungă tradiție muzicală de reutilizare și transformare a materialului existent. *Blues*-ul de 12 măsuri și *Rhythm Changes* au oferit structuri armonice suficient de simple pentru a fi universal recunoscutibile și suficient de flexibile pentru a inspira nenumărate generații de muzicieni. Acestea funcționează ca un schelet pe care s-au construit unele dintre cele mai semnificative și durabile opere din repertoriul de jazz, demonstrând că în artă inspirația se naște adesea din dialogul creativ cu trecutul.

Referințe bibliografice

1. Contrafacts. In: *The Jazz Piano*. Disponibil: <https://www.thejazzpianosite.com/jazz-piano-lessons/jazz-chord-progressions/contrafacts/> [accesat 2025-04-04].
2. FALCK, R. and M. CKER. Contrafactum (from medieval Lat. contrafacere: ,to imitate', ,counterfeit', ,forge'). In: *Grove Music Online*. 8th edition. Oxford: Oxford University Press, 2001. ISBN 978-1-56159-263-0. Disponibil: <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/display/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000006361> [accesat 2025-04-04].
3. GIOVANNI PIERLUIGI DA PALESTRINA. *Missa Tu es Petrus*: for 6 voices. Disponibil: <https://www.allmusic.com/composition/missa-tu-es-petrus-for-6-voices-mc-0002368682> [accesat 2025-04-04].
4. GIOVANNI PIERLUIGI DA PALESTRINA. *Tu es Petrus* 6vv. Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=5YfpvzAYaxc&list=RD5YfpvzAYaxc&start_radio=1 [accesat 2025-04-04].
5. SPIETH, Darius; Doris HALL; Kimberly BERKELEY; Laura KAMATH et al. *Exploring the Arts: A Brief Introduction to Art, Theatre, Music, and Dance*. Disponibil: <https://louis.pressbooks.pub/exploringarts/chapter/music-in-the-middle-ages-and-the-renaissance/> [accesat 2025-04-04].
6. In nomine. In: *Britannica*. Disponibil: <https://www.britannica.com/topic/In-nomine> [accesat 2025-04-04].
7. COHN, Lawrence. *Nothing But the Blues: The Music and the Musicians*. U.S.: Abbeville Press Inc., 1993. ISBN 1558592717. ISBN 9781558592711.
8. MARKEWICH, Reese. *The new expanded bibliography of jazz compositions based on the chord progressions of standard tunes*. New York: Markewich. 1974. ISBN 0960016058.
9. *Rhythm Changes*. Disponibil: <https://www.angelfire.com/fl4/moneychords/rhythmchanges.html> [accesat 2025-04-04].
10. SPRITZER, Peter. *Rhythm Changes*. Disponibil: <https://www.jazzstandards.com/theory/rhythm-changes.htm> [accesat 2025-04-04].

Manuscris primit la 18.09.2025. Acceptat pentru publicare la 24.10.2025².

² Acest articol este distribuit sub Licența Creative Commons Atribuire-Necomercial-Fără derivate 4.0 International.